

СВІТОВА ПОЛІТИКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТУ – ЕКСПОРТУ ПРОДУКТІВ ТВАРИННИЦТВА

Наведені обсяги міжнародної торгівлі та експорту продукції тваринництва. Зарубіжні країни широко використовують різноманітні засоби регулювання імпорту та експорту сільськогосподарської продукції для захисту своїх ринків.

Постановка проблеми

Зовнішній ринок продукції тваринництва є складовою частиною світового аграрного ринку. Цей ринок найбільш складний і найменш прогнозований. Він характеризується низькими темпами росту товарообігу, різким коливанням обсягів та структури експорту й імпорту, піднесенням і спадом цін, нестійкістю кон'юнктури. Обсяги міжнародної торгівлі продукції тваринництва збільшуються повільніше, ніж це властиво торгівлі в цілому або ж торгівлі агропродукцією. Для торгівлі продукцією тваринництва характерні досить часті зміни кон'юнктури, довгі періоди застою, різкі переходи від піднесення до кризи. На світових ринках цих товарів майже не відчувається циклічність розвитку. Необхідно також констатувати значний вплив на динаміку ринку науково-технічного прогресу й торгової політики держав. Всі ці питання наразі є актуальними і вимагають подальшого вивчення.

* Науковий консультант академік УААН П. Т. Саблук

© В. І. Топіха

Вивченням та вирішенням цієї проблеми в Україні займалися ряд авторів [1, 3, 4, 6, 7].

Метою нашого дослідження було проведення аналізу обсягів міжнародної торгівлі та виявлення засобів регулювання імпорту і експорту продукції тваринництва для захисту своїх ринків.

Результати дослідження

Встановлено, що пропозиція ринку молока та молочних продуктів у світі має тенденцію до збільшення. Так, обсяги ринку молока у 2001 р. становили 601,8 млн. тонн, що на 7,6 % більше, ніж у 1996 р. Світова пропозиція сиру у 2001 р. була 19,9 млн. тонн, що на 135 % більше, ніж у 1996 р. Світова пропозиція масла відповідно – 8,9 млн. тонн, що на 124 % більше, ніж у 1996 р.

На Європейському ринку тенденція така: пропозиція молока становила 225,9 млн. тонн – скоротилася порівняно з 1996 р. на 2 %, тоді як пропозиція сиру склала 112 млн. тонн – зросла на 117 %; по групі масла – 3,4 млн. тонн, що менше на 3,6 %.

У світі виявлена тенденція щодо збільшення експорту на ринку м'яса. Проте в країнах СНД та в Україні обсяги його зменшуються.

На світовому ринку м'яса лідером є США (19,2 % світового експорту в 2001 р.). Друге місце посіла Бразилія (9,6 %). До п'яти найбільших експортерів м'яса входять також Нідерланди (7,4 %), Китай (6,6 %) і Канада (5,4 %): їх сумарна частка становить близько половини світових поставок. Країни СНД продали на світовому ринку 227 тис. т м'яса (0,9 % світового експорту), а Україна – 119 тис. т (0,5 %).

Як свідчить світова практика, прийняття рішень урядами окремих країн щодо порядку регулювання імпорту–експорту сільськогосподарської продукції залежить від коливання (часто в бік зменшення) цін на сировину, що залежить, у першу чергу, від обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, на яку значно впливають погодні та інші умови.

Уругвайський раунд переговорів з питань сільського господарства підвів ризик під тарифами, внутрішньою підтримкою та експортними субсидіями. Але ринки м'яса пред'явили світу низку тарифів, що були введені на компенсаційні податки в антидемпінгових випадках і збільшили звернення для захисту до статей Уругвайського раунду переговорів. Ці зміни в політиці в більшості випадків були діями, що спрямовані на захист вітчизняного виробника під час екстремально низьких цін на м'ясо, але не порушували Уругвайських угод, особливо щодо обов'язкових рівнів тарифів.

У більшості країн Східної Європи серйозне тарифне зростання було ініційоване в 1999 р. як відповідь на низькі ціни на свинину й зростання

субсидій ЄС на продукцію цього ринку. В Словацькій Республіці, наприклад, було введено додаткове мито у розмірі 7 % на імпортоване м'ясо зі зменшенням його з 1 січня 2000 р. до 5 % і ліквідування наприкінці цього року. Крім того, Словачія запровадила імпортні квоти на свинину із Чеської Республіки. У 1999 р. Польща, взявши на озброєння спеціальну статтю Уругвайської угоди щодо сільськогосподарської безпеки, запровадила додаткові тарифи на свинину та м'ясо птиці. Більше того, в першій чверті 1999 р. були задіяні преференційні тарифи на свинину та м'ясо птиці, що імпортувалося з країн СЕФТА (Болгарія, Чеська Республіка, Угорщина, Польща, Румунія, Словенія та Словачія), а всередині 1999 р. тариф на імпорт свинини був піднято до максимального рівня, дозволеного Уругвайською угодою. Румунія застосувала мито в розмірі 45 % на імпорт свинини та м'ясо птиці із Угорщини. Спеціальну статтю Уругвайської угоди щодо захисту внутрішнього ринку застосувала Швейцарія, також піднявши тарифи на імпортовану свинину.

Уряд В'єтнаму підвищив преференційні тарифи на імпорт свинини з 20 до 30 %, захищаючи власний ринок свинини. Індія у 2000 р. відкрила ринок для імпорту м'яса птиці, замінивши ліцензії на імпорт на 100-відсоткове мито. З серпня 1999 р. Індія заборонила імпорт живої великої рогатої худоби, буйволів, овець та кіз із країн, де мали місце випадки коров'ячого сказу. У квітні 2000 р. Китай для того щоб захистити офіційні торговельні канали ввів правило мінімальних імпортних цін на м'ясо птиці, які у жовтні 2000 р. були замінені на специфічне мито.

Домініканська Республіка повідомила, що будь-який імпорт м'яса схвалюється тільки міністром сільського господарства, так як законодавство допускало збільшення імпортного мита на м'ясну продукцію з 25 % згідно Уругвайської Угоди до максимуму дозволених 40 %. Сальвадор підняв тарифи на м'ясну продукцію. При цьому на яловичину – з 15 до 40 %, як то було для свинини та ковбас. З 10 до 20 % були підняті тарифи на курчат в Суринамі, а в Аргентині мінімальні імпортні ціни були застосовані проти імпорту із Бразилії, як результат антидемпінгового розслідування, розпочатого місцевими переробниками. Попередня квота на імпорт цілих курчат із Бразилії була замінена на мінімальну імпортну ціну в розмірі 0,92-0,98 дол. США за 1 кг. У жовтні 1999 року уряд Ямайки, виконуючи закон, ввів агрегатне мито у розмірі 86 % на свіжу грудинку, фарш та яловичину без кісток замість існуючого тарифу в 40 %.

Ряд країн для обмеження імпорту застосовує компенсаційне мито як складову антидемпінгового процесу. Так, Південно-Африканська Республіка запровадила мито на курячі ніжки в обсязі 2,25–7,25 рандів/кг (316–1020 дол. США за тону). Мексика ввела компенсаційне мито на імпорт із США живих свиней на забій, а також антидемпінгові заходи компенсаційного мита на різні види яловичини проти американських експортерів яловичини та тельбухів.

США, у свою чергу, застосували мито на імпорт живої худоби та ягнят із Канади. При тарифній квоті в 31851 тонну (в перерахунку продукції на живу масу) США прийняли тариф на рівні 9 % для товарів у межах квоти і 40 % для товарів, що імпортуються поза межами квоти.

Країни використовують також інші засоби для обмеження доступу на ринок. Так, Філіппіни у 2000 році встановили нові правила інспекції імпортного м'яса, які затримують видачу ліцензій на імпорт м'яса в країну. Нігерія підняла рівень мита на м'ясо птиці з 55 до 75 %.

Одночасно інші країни відкривали доступ на свої ринки м'ясної продукції. Так, наприклад, Угорщина встановила квоту, вільну від мита на імпорт високоякісної яловичини із Північної Америки в обсязі 50 тонн з наступним поширенням її обсягів до 200 тонн. Латвія відмінила мито на імпорт свинини, яке складало 0,5 лат/кг (1000 дол. США за тонну), через надання своїм сільгоспвиробникам субсидії в обсязі 1 млн. лат (600 тис. дол. США). Гватемала зменшила рівень мита на імпорт м'яса птиці в межах квоти до 10 % проти 15 % і поза квотою – до 40 % проти 45 при одночасному підвищенні квоти з 7 до 39 тис. тонн.

Аргентина відмінила мито, яке до того було застосовано із санітарних причин, на імпорт із США свіжої свинини (з кістками) на переробку підвищивши мито до 35 % (максимум, дозволений Уругвайською Угодою) на заморожену свинину (без кісток) і до 113 % на всі види м'яса свинини, за виключенням сала та бекону, мито на які було встановлено на рівні 9 %.

У Туреччині закінчилась трирічна заборона на імпорт живої великої рогатої худоби, але тільки для ферм, що вирощують не менше 100 голів, при збереженні заборони на імпорт м'яса забитої худоби. Південна Корея лібералізувала свій ринок великої рогатої худоби та продукції з неї, замінивши систему квот на тарифи, які поступово знижуватимуться. Це рішення уряду щодо втручання в ринок було зумовлене отриманням рішення Ради з питань врегулювання суперечок (Dispute Settlement Board) стосовно того, що дія окремої дистриб'юторської системи для дрібної торгівлі імпортною яловичиною порушує Уругвайську Угоду.

У результаті двосторонніх угод з декількома країнами, що готуються до вступу до СОТ, поширив доступ на ринок м'яса Тайвань. Так, тільки із США квота на імпорт свинячих шлунків була встановлена на рівні 1160 тонн, свинячих тельбухів – 2500 тонн, великої рогатої худоби – 10000 тонн і курчат – 19 тис. тонн.

Відмінив мито на імпорт яловичини на баранину і Бахрейн.

Що стосується експорту м'яса, то США, наприклад, виділяє субсидії приблизно на 1 % м'яса птиці, що йде на експорт, при збільшенні фондів на програму GSM-102, на кредити за якими країни-імпортери купують живу худобу та м'ясо у США.

Чеська Республіка використала 1,6 млн. дол. США на субсидування експорту 3400 тонн свинини в 1999 році. Польща субсидувала експорт 20 тис. тонн свинини.

Асоціація експортерів птиці (Brazilian Poultry Exporter Association) та Агентство Підтримки Експорту Бразилії (Brazilian Agency for Export Promotion – APEX) розпочало в 2000 році нову експортну маркетингову програму щодо підтримки експорту бразильських бройлерів в обсязі 4,5 млн. реалів (2,5 млн. дол. США).

Висновки

В останні роки у світі виявлена тенденція щодо збільшення пропозицій ринку молока, яка становить 601,8 млн. тонн, що на 7,6 % більше, ніж у 1996 році, світова пропозиція сиру – 99,9 млн. тонн, що становить 135 % щодо 1996 року. На ринку м'яса виявлена тенденція щодо збільшення експорту, проте в країнах СНД та в Україні обсяги його зменшуються.

Світова практика свідчить, що прийняття рішень уряду окремих країн щодо порядку регулювання імпорту–експорту сільськогосподарської продукції залежить від коливання цін та обсягу її виробництва. Зарубіжні країни широко використовують різноманітні засоби регулювання імпорту та експорту продукції для захисту своїх ринків, оперативно реагуючи на зміни на світовому та внутрішніх ринках при дотриманні, в основному, домовленостей, що були досягнуті в процесі Уругвайського раунду переговорів у сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Література

1. Будкін В. Проблеми і перспективи співробітництва між Європейським Союзом та Україною // Економіка України. – 2000. – № 9. – С. 82–90.
2. Дем'яненко С. Спільна аграрна політика ЕС: суть, тенденції та значення для України // Економіка України. – 2003. – С. 80–86.
3. Каленський М. Державна митна служба України, 2002: Київ. – С. 9.
4. Кандиба А. М. Зовнішньоекономічна діяльність. – Київ, "Аграрна наука". – 2001. – 262 с.
5. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва / Під ред. П.Т. Саблук. – К.: ІАЕ. – 1999. – 530 с.
6. Саблук П. Т. Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України. – ІАЕ. – 1999. – 319 с.
7. Шпичак О. М. Ціни, витрати, прибутки агро виробництва та інфраструктура продовольчих ринків України. – К.: – 2000. – ІАЕ УААН, – 582 с.
8. International Agricultural Trade: Advanced Readings in Preset Formation, Market Structure and Price Instability / edited by Gary G. Stozen, Andren Schuts, Alexander H. Sarris-Boulder. – London: Wesbview Press Inc., 1984. – 304 p.
9. Review of Basic Food Policies. – Rome, FAO, 2001. – 93 p.
10. Faostat Agriculture Data / www.apps.fao.org., 1999.